

मा.मुंबई उच्च न्यायालयाने रिट याचिका
क्र.१०३०/१९९७ मध्ये दिलेल्या निर्णयानुसार
गठीत केलेल्या बर्ड कमिटीच्या पुनर्रचनेबाबत...

महाराष्ट्र शासन
महसूल व वन विभाग
शासन निर्णय क्र. एस.३०/०८१५/प्र.क्र.२८३/फ-१
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२
दिनांक :- २६ फेब्रुवारी, २०१६.

प्रस्तावना :-

मुंबई, नवी मुंबई व ठाणे येथे अवैध विक्रीसाठी आणल्या जाणा-या पक्षी/प्राणी यांना क्रूरपणे वागणूक देऊन त्यांच्यावर अत्याचार होऊ नये यादृष्टीने विविध प्रचलित अधिनियमाचे अंतर्गत असलेल्या तरतूदीची योग्य प्रकारे अंमलबजावणी व्हावी, या उद्देशाने विनीयोग परिवार ट्रस्ट यांनी रिट याचिका क्र.१०३०/ १९९७ मा. उच्च न्यायालयात दाखल केली होती. मुंबईत विविध प्रकारच्या पक्षी/प्राणी यांच्या विक्रीसाठी आकर्षक बाजारपेठ असल्याने त्यांची रेल्वे व इतर मार्गाने मुंबईत वाहतूक केली जाते आणि विविध ठिकाणी असलेल्या बाजारपेठांमध्ये त्यांची अवैधपणे विक्री केली जाते. या पक्षांची वाहतूक, साठवणूक, संगोपन व विक्री याबाबत योग्य ती काळजी घेतली जात नाही आणि त्यामुळे वन्यजीव (संरक्षण) अधिनियम १९७२ आणि Prevention of Cruelty to Animal Act १९६० (PCA) या कायद्यातील तरतूदीचे भंग होत आहे असे निर्दर्शनास आल्यामुळे मा. उच्च न्यायालयाने दि.२४.०९.१९९७ च्या निर्णयानुसार एक समिती (बर्ड कमिटी) गठीत केली आहे. त्यामध्ये मध्य व पश्चिम रेल्वेचे डेप्युटी जनरल मॅनेजर, पोलिस कमिशनर, डेप्युटी म्युनिसीपल कमिशनर, उप वनसंरक्षक, ठाणे, उप वनसंरक्षक, वन्यजीव विभाग, मुंबई अथवा वर नमूद आधिका-यांचे नामनिर्देशित केलेले प्रतिनिधी, Society for Prevention of Cruelty to Animals (SPCA) यांचे सदस्य हे बर्ड कमिटीचे Convener म्हणून काम करतील असे या आदेशात नमूद केले आहे.

मा. उच्च न्यायालयाच्या निर्णयामध्ये सदर समितीची कामे खालीलप्रमाणे निश्चित करण्यात आलेली आहेत.

- वन्यजीव (संरक्षण) अधिनियम १९७२ आणि Prevention of Cruelty to Animal (PCA) या कायद्याच्या परिणामकारक अंमलबजावणीसाठी उपाय सुचविणे.
- या अधिनियमातील पळवाटा दूर करण्यासाठी सुधारणांची शिफारस करणे.
- पक्षी/पशु यांचा अवैध व्यापार होऊ नये आणि त्यांची सुटका करणे यासाठी वेगवेगळ्या ठिकाणी धाडी टाकून आवश्यक कायदेशीर कार्यवाही करतील.
- सदर कार्यवाहीमध्ये सुटका केलेले पशु/पक्षी यांचे पुनर्वसन (Rehabilitation) बाबत व्यवस्था करणे.

वरीलप्रमाणे कार्यवाही करण्याच्या दृष्टीने मा. न्यायालयाने पुढीलप्रमाणे निर्देश दिले आहेत.

अ. मुंबईमधील रेल्वे स्टेशन्स, goods terminal, एसटी स्टॅंड, जकात नाके, क्रॉफर्ड मार्केट, बांद्रा मार्केट व इतर मार्केट (रस्त्याकडेची ठिकाणे) यांना भेटी द्याव्यात.

ब. पक्षी/पशु यांचा अवैध व्यापार, त्यांची वाहतूक, साठवणूक, संगोपन इत्यादीबाबत कशा प्रकारे कार्यवाही केली जाते याबाबत निरीक्षण करावे.

क. पोलीस कमिशनर किंवा अन्य सक्षम प्राधिका-यांनी बेकायदेशीर बाबीसंबंधात जप्ती करणे व खटला भरणे अशी कार्यवाही करावी. पोलीसांनी पुरेसे संरक्षण अशा प्रसंगी द्यावे. वन अधिका-यांनी असे पशु/पक्षी राष्ट्रीय उद्यान अथवा अन्य सुयोग्य ठिकाणी सोडावेत.

ड. कमिटीने कमीतकमी महिन्यातून एका तरी अशा ठिकाणांना भेट द्यावी.

ई. बर्ड कमिटीचे सदस्यांच्या बैठका घेऊन अस्तित्वातील/प्रचलित कायद्यामध्ये पळवाटा बंद करून त्यामध्ये सुधारणा करणेबाबत शिफारस करतील.

सदर बर्ड कमिटीचे काम प्रभावीपणे पार पाडण्यासाठी सचिव (वने), मंत्रालय, मुंबई यांनी दि. ०७. १०. २०१५ रोजी कमिटी सदस्यांची बैठक बोलावली होती. सदर बैठकीत असे निदर्शनास आले की मा. उच्च न्यायालयाच्या आदेशान्वये गठित झालेल्या समितीच्या गठनाबाबत शासन निर्णय जारी करणे आवश्यक आहे. तसेच सदर समितीचे समन्वयक म्हणून नियुक्ती करण्यात आली आहे तथापि समितीच्या प्रभावी संचालनासाठी समिती अध्यक्ष तसेच सदस्य सचिव ह्यांची नियुक्ती करणे आवश्यक आहे. त्या अनुषंगाने कमिटीचा शासन निर्णय जारी करण्याची बाब मा.उच्च न्यायालय, मुंबई यांच्या निर्देशनास शपथपत्राने आणून देण्यात आली होती. यावर मा. उच्च न्यायालय, मुंबई यांनी दि.२२/०१/२०१६ रोजी आदेशान्वये शासन निर्णय जारी करण्याबाबत संमती दर्शविली आहे. वरील सर्व बाबी विचारात घेऊन, बर्ड कमिटी गठित करण्याबाबत शासन निर्णय जारी करण्याची बाब शासनाचे विचारधीन होती. तरी त्या अनुषंगाने शासनाने पुढीलप्रमाणे निर्णय घेतला आहे:-

शासन निर्णय :-

विनियोग परिवार ट्रस्ट यांनी मा. उच्च न्यायालयात दाखल केलेल्या रिट याचिका क्र.१०३०/१९९७ यामध्ये दि.२४.०९.१९९७ रोजी मा.उच्च न्यायालयाने दिलेले आदेश व त्यानंतर वेळोवेळी देण्यात आलेले आदेश विचारात घेऊन, बर्ड कमिटीचे कामकाज जास्त परिणामकारकरित्या होण्याच्या उद्देशाने पक्षी समितीचे (बर्ड कमिटी) खालीलप्रमाणे गठन करण्यात येत आहे.

१. वनसंरक्षक (वन्यजीव) ठाणे - अध्यक्ष
२. पोलीस कमिशनर, मुंबई किंवा त्यांचे प्रतिनिधी - सदस्य
३. उप वनसंरक्षक, ठाणे किंवा त्यांचे प्रतिनिधी - सदस्य
४. डेप्युटी म्युनिसिपल कमिशनर किंवा त्यांचे प्रतिनिधी- सदस्य
५. डेप्युटी जनरल मॅनेजर, पश्चिम रेल्वे किंवा त्यांचे प्रतिनिधी- सदस्य
६. डेप्युटी जनरल मॅनेजर, मध्य रेल्वे किंवा त्यांचे प्रतिनिधी- सदस्य
७. प्रतिनिधी- मुख्य वन संरक्षक तथा संचालक ,संजय गांधी राष्ट्रीय उद्यान बोरीवली (SNGP)- सदस्य
८. विभागीय वनअधिकारी (अवैध शिकार प्रतिबंधक घटक), ठाणे- सदस्य
९. श्रीमती. शकुंतला देबाशिस मजुमदार, अध्यक्ष SPCA ठाणे - समन्वयक (Convener)
१०. श्री.अरविंद श्यामजी शहा, अध्यक्ष करुणा - Co-convener

११. प्रतिनिधी - एस.पी.सी.ए बॉम्बे (SPCA)- सदस्य
१२. प्रतिनिधी - ईन डिफेन्स ऑफ अॅनिमल (IDA)
१३. प्रतिनिधी- पिपल फॉर ईथिकल ट्रीटमेंट ऑफ अॅनिमल्स (PETA)
१४. प्रतिनिधी- ऑल इंडिया अॅनिमल वेलफेअर अॅसोसिएशन (AIAWA)
१५. प्रतिनिधी- पिपल फॉर अॅनिमल्स (PFA)
१६. प्रतिनिधी - ब्युटी विथआऊट क्रुअलटी.
१७. विभागीय वनअधिकारी दक्षता पथक, ठाणे - सदस्य सचिव

मा. उच्च न्यायालयाच्या आदेशामध्ये नमूद केल्यानुसार सदर समितीची कामे राहतील, तसेच समिती मा. उच्च न्यायालयाने पारित केलेल्या आदेशानुरूप कार्यवाही करेल.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१६०२२९१६५२२२५८१९ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(अरविंद आपटे)
विशेष कार्य अधिकारी
महसूल व वन विभाग

प्रति,

१. मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
२. मा.मंत्री (वने) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
३. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई.
४. महासंचालक, माहिती व प्रसिध्दी, मंत्रालय, मुंबई.
५. प्रधान मुख्य वनसंरक्षक, (वनबल प्रमुख), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर.
६. प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर.
७. पोलिस कमिशनर, मुंबई
८. मुख्य वन संरक्षक तथा संचालक, संजय गांधी राष्ट्रीय उद्यान बोरीवली (SGNP)
९. वनसंरक्षक (वन्यजीव) ठाणे
- १०.उप वनसंरक्षक, ठाणे
- ११.डेप्युटी म्युनिसिपल कमिशनर, मुंबई
- १२.डेप्युटी जनरल मॅनेजर, पश्चिम रेल्वे, मुंबई
- १३.डेप्युटी जनरल मॅनेजर, मध्य रेल्वे, मुंबई
- १४.विभागीय वनअधिकारी दक्षता पथक, ठाणे

१५. विभागीय वनअधिकारी (अवैध शिकार प्रतिबंधक घटक), ठाणे
१६. श्रीमती.शकुंतला देबाशिष मजुमदार, अध्यक्ष SPCA ठाणे - समन्वयक (Convener)
१७. श्री.अरविंद श्यामजी शहा, अध्यक्ष करुणा - Co-convener
१८. एस.पी.सी.ए बॉम्बे (SPCA), मुंबई
१९. ईन डिफेन्स ऑफ ॲनिमल (IDA)
२०. पिपल फॉर ईथिकल ट्रीटमेंट ऑफ ॲनिमल्स (PETA), मुंबई
२१. ऑल इंडिया ॲनिमल वेलफेअर ॲसोसिएशन (AIAWA), मुंबई
२२. पिपल फॉर ॲनिमल्स (PFA), मुंबई
२३. ब्युटी विथआऊट क्रुअलटी, मुंबई
२४. फ-१ कार्यासन निवडनस्ती.